



בנשיאות מורנו הרב חיים רבי שליט"א

דעת זקנים

עלון שבועי להגדלת ורוממות התורה ולומדיה, והחדרת השקפה טהורה ואמתית לכל אחד מישראל

גליון מס': 586 פרשת: מקץ - חנוכה שבת קודש ל' כסליו תשפ"ו (20 בדצמבר 2025 למניינם)

| תל-אביב | יציאה | כניסה | ר"ת |
|---------|-------|-------|---------|
| 16:20 | 17:20 | 17:53 | |
| 16:04* | 17:19 | 17:57 | ירושלים |
| 16:17 | 17:18 | 17:50 | חיפה |
| 16:22 | 17:21 | 17:55 | באר שבע |

*לנוהגים 40 דקות

"לכה דודי לקראת כלה, פני שבת נקבלה"

המשא המרכזי

מורנו הרב חיים רבי שליט"א

ניצל! עד שזכה להיות מלך. מהבור מבית הסוהר, למלך המצרים... האמונה מנצחת! וזה בעצם הטענה על יעקב אבינו שאמר לבניו, למה הרעותם לי להגיד לאיש, העוד לכם אח. ובמדרש רבה (פרשה לא אות יוד) כתוב שבשמים נעשה רעש גדול. כיצד יעקב אבינו אומר למה הרעותם לי? ע"ש. כלומר אסור לשאול למה! גם רבקה שאמרה למה זה אנכי, נענשה שלא יצא ממנה י"ב שבטים (מדרש רבה שס). גם משה רבינו שאמר למה הרעות (ס"פ שמות) לא זכה ליכנס לארץ הקודש (סנהדרין ק"א). ואומרים בדרך רמז, למה יאמרו הגויים (תהלים פרק עט) יהודי לא שואל למה, אלא יהודי אומר גזירה מהשמים. לא רוצה להבין, כמו סוד צבאי, כך זה סוד שמיימי. והאמונה מנצחת!

וזה בעצם נס חנוכה. מלכות יוון הרשעה, עשו צרות לישראל לשכחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך. כלומר מצוות שכליות כמו כיבוד הורים, דרך ארץ, עזרה לזולת, הסכימו לשמור ולעשות. אבל חוקי התורה, כמו כשרות המאכלים, זה חוק. קדושים תהיו זה חוק. טהרת המשפחה זה חוק. אין שכל ואין כלום. את זה היוונים רצו לעקור!

ועם ישראל עשו מסירות נפש לשמור על החוקים, בלי הגיון, בלי שכל, נגד המדע והפילוסופיה, אלא רק חוקי רצונך! כלומר חוקי התורה שזה רצון ה' יתברך, חוק התורה, הוראה מגבוה. ואז זכו גם לנצח נגד השכל. מעטים, חלשים, צדיקים וטהורים. אין כוחניות ואין כלום, ומנצחים. מידה כנגד מידה! ומדויק בהודאה של על הניסים, עמדת להם בעת צרתם, כלומר כאשר מבינים שבעיה רוחנית, זה הצרה שלנו, ומתחזקים ומתפללים ועושים מסירות נפש ממש, אז זוכים לישועה גדולה. והאמונה מנצחת! ונזכה כולנו לניסים ונפלאות

כמו שעשה לאבותינו בימים ההם, בזמן הזה. שבת שלום.

האמונה מנצחת

בפרשת מקץ רואים בעיניים את כח האמונה! שלמרות כל הקשיים, הבעיות, הצרות, הלחץ, הדוחק, הסכנה, הזלזול, הצער, הכאב ופיזור הנפש, והעלבונות שהיו ליוסף הצדיק, זכה יוסף שלא רק שלא הזיקו לו כלל ועיקר, אלא גם להיפך כל זה היה הכנות לעשותו מלך!

הוא נזרק לבור עם נחשים ועקרבים (שבת כב), נמכר לערבים, נעשה עבד במצרים, נזרק לבית הסוהר, בור גדול מלא אסירים מסוכנים, ועל הכל שם רע שיצא לו בעולם, נער עבד עברי שניסה להכשיל בעבירה את אשת אדוניו. ובכל זאת לא יצא לו שום נזק נפשי או קושי או קלקול, ולהפך ולמרות זאת, בבית הסוהר עושים הכל על פיו, וזוכה לכבוד גדול, ועוד אחר כך נעשה מלך. אין דין, ואין דיין, ואין כלום, יש אך ורק את ה' יתברך, שמכוון הכל מלמעלה.

איך אמר רבינו זיע"א (ליקוטי מוהר"ן סימן ט אות ג) "ואפילו בהסתרה שבתוך הסתרה, בודאי גם שם נמצא ה' יתברך!"

האחים זורקים אותו לבור, וזה ממש הסתרה! יש בבור נחשים ועקרבים, וזה עוד יותר הסתרה! הוא נמכר לערבים, וזה עוד ממש ממש הסתרה! ויוסף הצדיק אומר לעצמו, מהשמים שמוני בבור, מהשמים נמכרתי, מהשמים הייתי עבד, מהשמים אשת פוטיפר ניסתה להכשילו, מהשמים הייתי בבור 12 שנה, כאלה הסתרות והוא רואה שם אך ורק את ה' יתברך.

ומבואר במדרש רבה בפרשה (פרשה לא אות ה) על יעקב אבינו, שאמר על יוסף הצדיק שכוחו חזק באמונה יותר ממנו. כי מעולם לא שאל שאלות, ולא אמר למה, ולא חשב על האחים דבר רע, והיה לו אהבה לבנימין ולכל האחים שווה בשווה. וזה פלא פלאים וזה כוחה של אמונה. האמונה יש בכוחה לנצח את כל המכשולים, רק תתאמץ תמיד בהסתרות שונות לומר זה מהשמים, והאמונה מנצחת!

ומסתברא שאם באמת יוסף היה מקפיד על אחיו, וקל וחומר אם היה שונא אותם או לא מוחל להם, או מבקש לנקום מהם, אז הוא

בחסות: גרף פרינט

פתרונות דפוס ושיטות מתקדמות הכל במקום אחד.

08-6221222 רח' הצורפים 10, לוד

כיצד להתפטר מ'נקודות שחורות' אצל ילדים?

להתענג על ה'

הרב אליהו רבי ראש הכולל

מגיע לתוצאה הרת אסון זו. אולם, זו תגובתו של ילד ואין לנו להתאים את מבטו למבטנו, אלא להיפך - להתאים את מבטנו למבטו של הילד. ילד שעבר משבר ולא משנה באיזה נושא, מעבר לבעיה ולטיפול אותו חייב לעבור בכדי לשפר את נפשו ההרוסה, יש להעניק לו את מעטפת ההגנה והביטחון העצמי לכך שהחיים לאחר המשבר יכולים לשוב למסלולם ולהיות כאלה שלא עברו את אותו פרק שחור מעולם. 'הנקודות השחורות' הללו, אלו שמלוות כל אחד מאיתנו משחר ילדותו, כל אחד לפי 'השחור' אותו ספג מחברתו, ממשפחתו או אפילו מתוך ביתו ממש. לו יבין וישכיל שניתן להתעלם מהן ולהתייחס אליהן כאל לא היו, כבר היה פותר את רוב הבעיה בקיומן של אותן 'נקודות שחורות'. אין בהגדרה זו משום המלצה להתעלמות מאותן 'נקודות שחורות' ולהוביל להעדר טיפול מקצועי חלילה. ההיפך הוא הנכון, טיפול יהיה חייב לעבור כל חווה 'נקודות שחורות' כאלו בצורה המקצועית והתורנית ביותר. אולם, לפני, ובמהלך הטיפול, יהיה חשוב לשכנע את בעל 'הנקודות השחורות' שהחיים יכולים לחזור למסלולם והנקודות השחורות לא ייחשבו ולא ייספרו מכאן ולעולם ועד.

כאשר רצה הקדוש ברוך הוא להנחיל את מציאות התשובה בעולם, גרם הוא, בין היתר, להכשלתם של גדולי האומה בעבירות לכאורה, ובלבד שבתשובתם יראו לכל באי עולם שהתשובה אכן ניתנת להיעשות ומנקה היא את רוחו, נפשו ונשמתו מכל רבב. "מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גדולים אינם עומדין" (בבבא מציעא דף ע"ב).

המטרה בכל זה אחת היא: גם בהיותך מתבוסס ברפש העבירה, זכור תזכור, כי זהו פרק נוסף בחיך, אולם לא הפרק העיקרי ולא הפרק המסכם. ניתן להתגבר על פרק 'הנקודות השחורות', לפתוח דף חדש ולהתייחס ליתרת החיים כאל חיים ללא עבר פלילי, ללא רישום פלילי וללא 'נקודה שחורה' כלשהי.

את הכח אותו סופח אל קרבו בעל תשובה אמורים אנו להחזיר בבנינו הן בשעת משבר והן בימים כתקנם בהם לא נראה צילו של משבר באופק. ילד שידע שגם אם יכשל יוכל להמשיך בעלייתו במסילה העולה בית אל, יקל בעיניו ללכת בדרך התורה גם בעיתות צרה וצוקה. הוא ידע לא לפחד מכשלונות ולא לחשוש באימה במהלך הדרך אולי אלו, חלילה, פסיעותיו האחרונות.

כחלק מדרך חינוך טהורה ונאצלת זו מוטב יהיה אם ידעו ההורים, בתזמון מתאים, לספר לבניהם בראשי פרקים גם על טעויות אותן בצעו בעבר. בדרך זו האבא הגדול הגיבור והיפה יודע לספר על רגעי משבר ועל ההתגברות עליהם, וכאן לפנינו נמצא האבא הגדול, הבוטח, הצדיק והכל יכול, למרות אותה תקופה סוערת בחייו. מלבד מידת האמת אותה ישכיל להעניק לבניו, יזכה להגיש להם על מגש של כסף את הכח והיכולת להתגבר על מכשולי החיים, ועל הסיכוי הגבוה או הקלוש ביותר לכישלון.

"אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה, אל תהרהר אחריו ביום" (בבבא מציעא דף ע"ב), לא משום שיש לחוש שמא עשה תשובה, אלא משום שודאי עשה תשובה (ספ). וכל זאת למה? בגלל שכתלמיד חכם יודע הוא שלא לברוח ולא להתקפל מחמת אותו כישלון. "כִּי תִשָּׁבַע בְּפִל צְדִיק וְקָם" (משלי כה, טז). ההבדל בין צדיק לרשע הוא לא בכך שהרשע נופל והצדיק אינו נופל, אלא בכך שגם לאחר הנפילה יודע הצדיק לקום ולהאמין באפשרות לפתוח דף חדש. הרשע, לעומתו, מעדיף להאמין שלא ניתן למחוק תאים אפלים אלו והנקודות השחורות' לעד יכוננו במקומן, ולכן בוחר הוא בדרך החטא והפשע כאורח חיים.

יכוננו הקדוש ברוך הוא להאמין ביכולותינו להתפטר מאותן 'נקודות שחורות' האופפות את עברנו, ויותר מכך להחזיר לבנינו בעת משבר, לא עלינו, ואף ובעיקר בזמנים בהם הכל מנוהל על מי מנוחות, ש'נקודות שחורות' אינן אמורות למוטט את כל המבנה הרוחני והגשמי, אלא להיפך - ניתן להתחשל על ידן, לקוברן כאילו לא היו ולהמשיך בדרך חדשה ובטוחה, ואך טוב וחסד, נחת ושלווה נרווה מכל יוצאי חלצינו, אמן.

ברוכים תהיו!

שלום וברכה מורי ורבותי!

היום נשוחח על "ניהול משברים". לאמור, כיצד עלינו לנהוג בעת משבר, בעתות צרה וצוקה, בימים בהם רואים אנו את ילדינו נוהגים שלא בדרך הרצויה ולא בדרך בה היינו מעוניינים להוביל אותם?

פעמים רבות עוברים מיטב בנינו, ובפרט בגיל העשרה, משברים חמורים עד חמורים מאד, אשר במהלכם, ובמיוחד לאחריהם, נמצאים ההורים והנער/ה בפני שוקת שבורה. עד היום טיפחו הם את דרישות ההעצמה, סיפרו לילד עד כמה הוא מיוחד וטוב, ריפדו את דרכו בשטיחים ובשושנים. והנה, נמצא הילד מול עוול שעשה או מול חטא שחטא, אשר בעיניו ובעיני הוריו נראים, ובצדק, הדברים חמורים מכדי שיהיה לפסוח עליהם ולעבור לסדר היום. וכאן תחשבו עד הדברים החמורים ביותר, שכולנו תפילה שלא יקרו 'לעולם' לילדינו, לילדי קוראינו ולילדי כל ישראל.

כיצד מתנהגים בימים כאלה, ואיך מוציאים את הבן (ואת הרוי) ממעגל האימים העלול לדרדר את המצב לחמור הרבה יותר?

כאשר זוכה יוסף בפרשתנו ומולך על מצרים הוא מקבל כמתנה מבית המלך אשה בשם אסנת. המדרש (בראשית רבה פרשת וישלח פרשה פ, ופרקי דר"א פ"ז פל"ז) מספר על תולדותיה של אסנת, מקור משפחתה ודרך התגלגלותה למצרים באופן הבא (לחמת מהדעות).

בשעה בה נשבתה דינה ונאסרה בביתו של שכם בן חמור, באו אחיה שמעון ולוי והרגו כל זכר, כשבראשם הרגו את חמור ואת שכם בנו. כאשר באו להוציא את אחותם מבית שכם, אמרה להם שהיא איננה מעוניינת לצאת מבית זה בהיות ובמצבה הנוכחי לא יהיה אי מי מבני המשפחה היהודית המצומצמת או המורחבת שיואל לשאתה לאשה. שמעון הבטיח לה שהוא זה שישאנה לאשה (על הסיפור בגמרא ר"ח ופסחים דף ע"ב). כשבראשם מתווסס החינוך על טוהר קבלת התורה, לדינה נולדה בת בשם אסנת, אשר בצוק העתים התגלגלה וירדה למצרים לביתו של פוטיפר שהיו הוא ורעייתו עקרים וגדולה כבתם.

דינה יכלה להישאר בבית שכם בן חמור ולהיטמע בין אומות העולם, היא עלולה היתה להיות היהודיה המתבוללת הראשונה, בתו של בחיר האבות יעקב אבינו, ה ירחם.

הסיבה שבגללה היא לא רצתה לצאת מבית שכם לא היתה הרגשתה החיובית ואף לא עזות פנים שפעפעה בה, אלא דווקא אותה עדינות נפש ואצילות רוח שהיתה נסוכה בה בטרם אותו המעשה היא זו שגרמה לה להזדעזע מעצמה, לכאוב את מצבה הנוכחי ולא להאמין שיש סיכוי ליום חדש שאחרי, ל'חיים שאחר המוות'.

שמעון, בחכמתו הגדולה, השכיל להראות לה, לילדה בת החמש פלוס (ע"פ המדרש ספ) שניתן להמשיך את החיים מבלי להתייחס לאותו פרק שחור וכואב. כביכול, מתייחסים לאותה תקופה כאל לא היתה ולא נבראה. ובכדי לשכנעה בכך הבטיח לה שישא אותה לאשה. כך היה ברור לה שאכן חיה יכולים להמשיך כאילו לא נעצרו באחת בביתו של שכם.

היסוד הגדול העומד מאחורי הרעיון הזה הוא שכל אדם, ובפרט בקבוצת גיל צעיר, אינו מצליח לאבחן נכון את המקרים הפשוטים בחייו ביחס לכל החיים וביחס לדור שלם שהוא זוכה להיות חלק ממנו. בעיניו של ילד האסונות הפרטיים והקטנים שלו הם אסונות טבע, ולא ניתן להיחלץ או לברוח מהם לא היום ולא בעוד מספר שנים.

במסכת שמחות (פ"ב ה"ז) מספרים לנו חז"ל: ומעשה בבנו של גורגיוס שברח מבית הספר, והראה לו אביו באזנו, ונתיירא מאביו, והלך ואיבד עצמו בבור. וממשיכים חז"ל ומספרים (ספ ה"ה) ושוב מעשה בתינוק אחד מבני ברק ששיבר צלוחית, והראה לו אביו באזנו, ונתיירא ממנו, והלך ואיבד עצמו בבור ... מיכן אמרו חכמים אל יראה אדם לתינוק באזנו אלא מלקהו מיד, או שותק ולא אומר כלום.

אותו ילד לא הבין שהמכה הגדולה והחמורה שיקבל מאביו לא תגרם למוות. הצרה הגדולה ביותר שיכלה להאפיל על חייו הורודים היא מכה עלומה מאביו. אם רק היה יודע שמכה זו לעולם לא תהיה חמורה כל כך, ושאינו, למרות הכל, אוהבו ומרחם עליו כרחם אב על בנים, לא היה

והוא הדין באמירת הקדיש, שחובה לאומרו בקול רם (משנ"ב סי' ס"ק כד), וכן בברכת הגומל שחובה לאומרו בעשרה, שיש להזהר לכתחילה לברך בקול רם, כדי שישמעו כולם (משנ"ב סי' יט ס"ק ו), ואשה המברכת ברכת הגומל, יש לה להזהר שתהיה באותה רשות של מנין אנשים, ושלא תהיה מחיצה ביניהם (עי' חז"ע ברט"א דף שמה), ויש נשים שמטעמי צניעות אינן מברכות כלל ברכת הגומל, והחסידות שבהן באות לבית הכנסת כדי לשמוע ברכת הגומל מאחד המתפללים, ולענות אחריו אמן, ובוזה יוצאות ידי חובתן, ואשריהן.

ולמעשה נראה, שאם יש כמה אנשים שאומרים קדיש, חלקם אומרים בלחש וחלקם בקול רם, עדיף לכוין לענות קדיש על אלו הנוהגים לאומרו בקול רם, ומנין אנשים שומעים ועונים אמן ביחד, וזה מצוין. ותדע, שיש מעלה גדולה בעניית אמן על ברכה שהיא בעשרה, וכגון קדיש, ברכות התורה בעלייה לתורה, ברכת הגומל, חזרת השליח צבור וכדומה (ועי' יבי"א ח"ה סי' יב ס"ק ז), והן אמת, שלפעמים יכול אדם לענות אמן על כל אחד ואחד מהאומרים קדיש (ועי' מה"ח סי' ט סק"ח), מכל מקום בנדון דידן עדיף לענות אמן אחר הנוהג למהדרין באמירת הקדיש בקול רם.

כיסוי העיניים בעת קריאת פסוק ראשון שבקריאת שמע - חובה או מנהג?

שאלה: האם כיסוי העיניים בקריאת פסוק ראשון של קריאת שמע הוא מן הדין או מנהג?

תשובה: כתוב בשולחן ערוך (סי' ס"א) שיש שני מנהגים בפסוק ראשון, האחד, שנוהגים לקרות פסוק ראשון בקול רם, כדי לעורר הכוונה. ועוד, שנוהגים לכסות ביד ימין את העיניים כדי לכוון, ע"ש. וזו הלכה פשוטה וברורה, עד שהמשנה ברורה וכף החיים לא הוסיפו על כך כלום. וכך המנהג וזו חובה קדושה. והחידוש הוא, שגם סומא בשתי עיניו, צריך לכסות את עיניו בטלית וביד ימין, כדי לעורר הכוונה. וכן לומר את הפסוק הראשון בקול רם. ובפרט החזן, שהוא המנהיג את הציבור, שיש לו לעשות כן (ועי' בספר עור יוסף חי הלכות פקדון ואלף הלכה ג).

ובמדרש (ש"ש רבה פקדון ח' אות י"א) מובא, שכשישראל נכנסים לבתי כנסיות, וקוראים קריאת שמע בכיוון הדעת, בקול אחד, בדעה וטעם אחד, הקדוש ברוך הוא אומר להם: "היושבת בגנים, אני ופמליא שלי מקשיבים לקולך, השמעניי", ע"ש. ומכאן שיש להיזהר לקרוא קריאת שמע בטעמי המקרא, בכוונה ובשמחה (וכמובא בש"ע ס"א), ובדאי שכל זה עושה רעש גדול בשמים. ויש להוסיף את דברי הרשב"א, המובאים בביאור הלכה (סי' ק"א ס"א), שבפסוק ראשון של קריאת שמע, חובה מהתורה לכוון בלי מחשבה זרה כלל ועיקר. והדברים נוראים! ע"ש.

החיצונים הללו גם חשש של עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, רחמנא ליצלן מהם. והוא הדין בקריאת ספרי הסטוריה שנכתבו על גלות ספרד או על השואה וכדומה על ידי עמי הארץ, שאסורים בקריאה. ומפורש במשנה (פסח"ד סי' ז), הקורא בספרים חיצונים אין לו חלק לעולם הבא, רחמנא ליצלן. המלה הסטוריה, היא מלה משובשת, מלה של גוים ומלה של תרבות יוון, ולכן יש להוציא אותה מאוצר המלים שלנו. והמלה הנכונה היא "דברי הימים", וכמו שכתוב בתנ"ך הקדוש.

לקלח את הקטנים בשבת קודש

שאלה: כעת בתקופת החורף כאשר שבת נכנסת מאוד מוקדם, אנו משתדלים לקלח את הילדים הקטנים ביום חמישי, האם מותר לקלחם בשבת במים חמים [כשיש צורך, וכגון שהם נרדמים מוקדם], או שיש לחכות עד למוצאי שבת?

תשובה: לילדים קטנים, ובפרט כשהם צריכים לישון מוקדם, וסובלים בלי מקלחת, ומקלחת מרגיעה אותם, מותר לקלח אותם בשבת במים חמים של דוד שמש.

לעשות הליכה מהירה בשבת

שאלה: האם מותר לעשות הליכה מהירה בשבת?

תשובה: מותר, אולם יש ליזהר שלא לרוץ כדי שלא יתחמם, משום שזה כמו רפואה בשבת (משנ"ב סי' ס"א סק"ז), ודין זה דומה לעיסוי (מסא"ז בלע"ז) שמותר בשבת בנחת, ואסור בכח חזק, משום שזה כמו עובדין דחול. (משנ"ב סי' ש"ז סק"ז). ולכן מותר להתעמל בתרגילים עדינים, וכגון שפושט זרועותיו קדימה ואחורה בעדינות, וכן קפיצות פה ושם, ועל ידי זה יש לו הרגשה של חילוף עצמות, והעיקר שלא יעשה בכח ולא יזיע (משנ"ב סי' ש"ח ס"ק קטו).

ונראה שגם קודם תפילת שחרית מותר לעשות תרגילי התעמלות בעדינות, ויש בזה הכנה טובה לתפילה, ובברכת 'מודים' יצליח להשתחוות כנחש ממש (ועי' ברט"א יב רע"ג), ושדרו של אדם נעשה נחש כשלא כורע במודים (ע"ע ב"ק טז, ס"א), והמתעמל ניצול מנחשים.

הגבהת הקול בעת אמירת ברכות התורה וכדומה

שאלה: אדם בירך בבית הכנסת ברכות התורה על ספר התורה, וכן ברכת הגומל, ולא שמעו אותו מנין אנשים, האם מותר לענות אמן אחר ברכתו?

תשובה: לכתחילה יש להזהר בזה מאד. וצריך החזן לעורר את העולה לתורה שיגביה את קולו, כדי שישמעו אותו כל הצבור או לפחות תשעה אנשים (ועי' ש"ע סי' קל"ט ס"א), ובדיעבד שלא שמעו את ברכתו מנין אנשים, אינו חוזר לברך (משנ"ב בבב"א סי' ס"א), ונראה שאף יכולים לענות אחריו אמן (א"ת מנח"א ס"א).

שתיית יין הקידוש בעמידה מחשש הפסק

שאלה: קידוש ליל שבת בעמידה, שתיית היין בישיבה או בעמידה מחשש הפסק?

תשובה: כידוע, שאין זה בריא כלל לאכול ולשתות בעמידה (עי' מה"ח סי' קנ"ה ס"ק כה), ורבינו הארי"י זיע"א היה יושב ושותה, משום שאין זה דרך ארץ לאכול ולשתות בעמידה (כ"ח ס"ז פ"ב בראשית ה"ט), וכן גם מרן רבינו זיע"א (חז"ע ח"ב דף פסק, שבסיום הקידוש ישב וישתה, ע"ש. ומשמע שאין בפעולת מעשה הישיבה חשש של הפסק. ואין בזה טעם על פי הסוד, אלא רק ענין של דרך ארץ (ק"ת רב פעלים ח"ב סי' מה).

ומי שרוצה להדר ולהחמיר על עצמו לטעום מעט יין בעמידה, ואחר כך לשבת ולגמור השתיה, ובפרט כשהכוס מלאה על כל גדותיה וחושש שמא ישפך היין, יכול לעשות כן (מ"ן הכר נאמ"ן שלע"ה בהגהות בן אב"ט סי' ס"א), ויש טעם לחסידות זאת, שהשתיה מעט כשהוא מעומד, היא כדי שלא יהיה הפסק בין הברכה לטעימה, וגמר השתיה בישיבה הוא מטעמי בריאות (ועי' מקור נאמן ח"ב דף ק"ו).

קריאת ספרי הסטוריה

שאלה: האם מותר לקרוא בספרי הסטוריה, שנכתבו על ידי גוים או על ידי אנשים שאינם שומרים תורה ומצוות?

תשובה: נראה שאסור בהחלט! הסטוריה זה לא סיפורים סתם, אלא אלו דברי הימים המתארים את כל מה שקרה לאנשים שהיו באותו הדור, הן בגשמי והן ברוחני. ומי שאינו בעל אמונה או שאינו בעל יראת שמים, הוא אינו יודע להעביר את הסיפורים שראה בצורה נכונה לדורות הבאים, כלל ועיקר.

ובכלל, כל לימוד ההסטוריה הוא אינו סתם סקרנות לדעת מה קרה באותו הדור ובוזה זה נגמר, אלא לדעת מה קרה להם, ולחקור איזה סיבה רוחנית גרמה להם להגיע להיכן שהגיעו, וכן מה אמרו על כך גדולי הדור שהיו באותם הזמנים, וכן על זה הדרך. אלו הם סיפורי הדורות שכדאי לראות ולשמוע.

כאשר האתיופים היקרים עלו לארץ הקודש, מרן רבינו הגדול זיע"א התיר אותם לבוא בקהל לכתחילה, מבלי להצריכם לעשות גיור לחומרא, כידוע (עי' יבי"א ח"ה אה"ע סי' י"א), ובמקהלות הוסיף מרן זיע"א ואמר, יש הסטוריונים שכתבו על האתיופים שהם גוים וכו', ואסור לשמוע להם, מפני שהם לא מבינים כלום, והספרים שלהם הרי הם ספרי מינות, שאסור לקרוא בהם.

ולהבדיל אלף הבדלות, התנ"ך הקדוש הוא הסטוריה שנכתבה על ידי נביאים קדושים וטהורים שלנו, ועיין בגמרא (ב"ב י"ד), ששם מובא כל שמותם של הנביאים. והתנ"ך הוא קודש קודשים, ומאידך ספרי מלחמות גם בימות החול אסור לקרוא בהם משום מושב לצים (עי' ח"ח סי' ש"ז ס"א), ובימינו יש בקריאת הספרים

הנהגות שבת קדש

הנהגות לשבת קודש

מורנו הרב חיים רבי שליט"א - מספרו הנהגות לשבת חלק ג

מלה טובה ומלות חיבה

כדי להתגבר על יצר הרע, השטן ושלוחיו, הבאים במיוחד ביום ששי (גטין נב), יש לשבח ולעודד זה את זה על כל מעשה שעושים באמירת תודה, 'ישר-כח' וכיוצא בזה.

כידוע מרבינו הגאון רבי יוסף קארו זיע"א, בספרו הקדוש בן איש חי (שנה ב, פרשת ויגאל הלכה א), שיש שטן מיוחד ויצר הרע גדול בערב שבת-קדש שמנסה להפריע לנו להתעלות ולהתקדש, כמו שיש שטן מיוחד שמפריע בערב יום הכפורים, כמבאר בסוף קדושין (פא), ובגדרים (לב). וממילא אף אחד מבני המשפחה אינו אשם כשאין בגד מגהץ דוקא בערב שבת-קדש, או שלא הספיקו לקנות ביצים לשבת, או שמן זית לנרות שבת, או משחת נצלים החסרה פתאום לילדים העדינים והמסדרים שמקפידים מאד על כך, כי זה נסיון מהשמים ביצד יקבלו את שבת המלכה, ועליהם להשכיל ולהתגבר על הבעיה ולדעת שזה לא העקר. וימי שבשבת-קדש ההשתלמות הרוחנית שלו יקרה בעיניו, ישמח לעמוד בנסיון ולבלש בגד פחות מכבד, או לומר על מאכל מסוים, ויזכה על ידי כך לרומם את נפשו לדרגה גבוהה הרבה יותר ממה שהיה בה.

ואיך מגיעים למצב כזה שהשטן ושלוחיו לא יבואו אלינו דוקא בערב שבת-קדש? התירוץ הוא להשתדל מאד לשבח ולעודד זה את זה על כל מה שטורחים ועושים בערב שבת-קדש. זה מכאיב כח לכלם, ותזכרת לבדך מה חסר, וחשק לעבד ולסדר כל מה שצריך עד הרגע האחרון של כניסת השבת אם יהיה צורך. ואפילו לזרק מלה טובה בחלל הבית לכלם יחד, ולומר להם: 'אשריכם שאתם טורחים לכבוד שבת ותודה רבה על הכל, והשם יתברך יתן לכם הרבה כח וחיים טובים', כמו שאמר השם יתברך ליהושע: 'רק חזק ואמץ' (א, ז). וכן משה רבינו לישראל בשעה קשה, רגע לפני קריעת ים סוף, שאמר לעם ישראל: 'אל תיראו, התייצבו וראו את ישועת השם' וכו', אף שהם אמרו לו מלים קשות, הוא מרגיע, מחזק ומדריך, והשירה עוברת לחיים טובים, ועין בפרשת בשלח (שמות יד, יא-יד). לומר מלה טובה ומלות חבה לא עולה כסף, ויש בדבר רוח והצללה והרוחה הרבה יותר מכסף, וכמו רבי מאיר, שבא לשכנים ושמוח אותם בעצם הופעתו בערב שבת-קדש (גטין נב), ואז השטן הסתלק משם לעולם.

טעימה לפני כניסת השבת

לפני תפלת מנחה יטעמו בני הבית מעט מאכל ומשקה, כדי שלא יהיו רעבים בערב ובהולים לקדש על היין, ועל ידי זה יקצרו באמירת 'אשת חיל' ויהי רצון שלפני הקדוש, ויש להוסיף מה שכתב הפלא יועץ (ערך הנאה): "מנהג אנשי מעשה לאכל או לשותות שום דבר שערב לחכם קדם קבלת שבת כדי לקבל שבת בשמחה".

הנהגה טובה מאד לומר בליל שבת-קדש כל הפיוטים שלפני הקדוש בכונה ובשמחה ולשתף את הבנים בקריאתם, וזה תורם להתלהבות מקדשת השבת, וזה נשאר לעולמים. שבני המשפחה רואים

כיצד אבא מתייחס לשבת-קדש, ואם יהיו בני הבית עייפים ורעבים וצמאים כיצד יעשו זאת? ולכן יש להשלים צרכי הגוף קדם מנחה, והכל יבוא על מקומו בשלום.

וצריך לזכור, ההתלהבות מהשבת היא חובה, וכן להרגיש כבוד וענג הרי זה מצות עשה מהתורה, (ועין חזון איש שבת א' עמוד ג), ומאידך, שלש פעמים 'שלוש עליכם' זה לא חובה, חליפת שבת לפי האפנה לא חובה [גם עניבה לא חובה], ומאכלים וסליס מרבים לא חובה, ולנקות הבית עד שנעשים עצבניים ונעשות מחלוקות וציצות בשבת קדש שגורמת ליטון הרבה, אין בו לא טעם ולא ריח, ואשרי השם דרכיו (מועד קטן ה).

אין צורך להתעכב להדלקת הנרות

כשיוצא מביתו לבית הכנסת אינו צריך להתעכב כדי לראות את אשתו מדליקה נרות (הליכות עולם חלק ג עמוד מט), אלא אדרבה מוטב שיקדים לצאת לבית הכנסת עם בניו, ויקרא שם שיר השירים וכדומה.

אין חובה על האבא להתעכב בבית לשמע ברכת הדלקת נרות מהאמא. ואדרבא רצוי מאד ומצוה גדולה להקדים לבוא לבית הכנסת לקבל את השבת באהבה ובשמחה, ויחזק אתו את בניו הקטנים היודעים לשמר על קדשת בית הכנסת ולא יתן להם ללכת לבד, אלא דוקא אתו, ולהקפיד עליהם על התפלה, ועל שמירת הדבור בבית הכנסת.

ועין מה שכתב בכון איש חי (סוף פרשת לך-לך), שטוב לומר קדם קבלת שבת שיר השירים בשמחה וקול נעים, והראשון לציון הגאון הרב יצחק יוסף שליט"א בילקוט יוסף (שבת חלק א' עמוד רלב), הביא, שיש נוהגים לומר בן קדם מנחה, והוסיף, שעדיף לנהוג כך מאשר לומר שיר השירים לאחר תפלת מנחה שאז ישאר זמן לומר דברי תורה לפני ערבית ונורית וכו' הרבים וקורב לתורה ויראת שמים. וראוי לכל ירא השם לחפש לעצמו ולבניו בית כנסת אשר שם מרבים בדברי תורה, ולשמע לפני ערבית בליל שבת-קדש דברי תורה, מוסר, ויראת שמים המחזקים הלבבות לקדשת השבת ולמוד התורה, וזה נפלא מאד ואשרי האזכה לך, ואף שכיום רבים נוהגים לומר שיר השירים ביו קבלת שבת לתפלת ערבית, אולי בגלל שאין במציאות אפשרות לומר דברי תורה, אבל כשאפשר - לכלי עלמא עדיף להקדים אמירתו לפני תפלת מנחה, ונורית שעור תורה ארוך יותר, ובפרט כשהוא תכן מוסרי וחזק מתוק.

וחובה קדושה על הגבאים שומרי משמרת הקדש, להשתדל שתהא דרשה בדברי תורה לפני ערבית לקרב רחוקים ולחזק קרובים, וקריאת שיר השירים יעשו קדם מנחה, ואז טובים השנים מן האחד, והמעשה המפרסם עם רבי מאיר שאחר בדרשתו והסכים שתשים אותה אשה רק בפניו



בשביל שלום בית (עין ויקרא רבא פרשה ט אות ט, וירושלמי סוטה פרק א הלכה ד).

הודאה לבני ביתו על הטרחה לשבת

כשיוצא מביתו לבית הכנסת לא ישכח להודות לאשתו ולבני הבית על כל הטרחה, הסדר, הנקיון, התבשילים ושאר הדברים שהכינו לכבוד השבת.

יש הנהגה יפה שמוסרים בשם מרן רבינו החזון איש זיע"א, שכל מה שהבעל עושה בבית ישתף את אשתו, לרבות כשרוצה לשתות מים, או להכנס למקלחת, או לסדר משהו בבית, כדי להראות קשר והערכה זה לזה, ובפרט כשיוצא מביתו, יודיע לה שיוצא להתפלל וכאלו מבקש את הסכמתה, וזה מקרב מאד, ובערב שבת יזהר גם להודות לה ולהמתיק סוד ולומר: 'תודה רבה רבה על הכל'.

יראה שהכל מסדר בטרם יצא

כשיוצא לבית הכנסת ירוז את בני ביתו להדלקת הנרות, ועין כהרר-עין בעניני הבית, כגון הפלטה, ושעון השבת - אם מסדרים, שדוד החשמל כבוי וכל כיוצא בזה, ואז יאמר: 'שבת שלום' וימחר לבית הכנסת בשמחה (אורח סוף סימן רס).

חז"ל אומרים (ברכות לג), 'מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו', והסביר בן הודיע, שאסור למסור בידו תפקיד כי אינו יכול לקבל אחריות, והנביא ירמיה כותב באיכה (ג, כג): 'טוב לגבר כי ישא על בנעוריו'. ובמדרש אמרו, שיעול זה הוא עול האשה, נמצא, שצריך חכמה לקבל עול הבית באחריות מלאה, ובפרט אחריות רוחנית כמו שמירת שבת-קדש. ולכן חובה קדושה על הבעל לשים לבו לכל חפצי הבית שלא תצא שום תכלה, ואחר כך ילך לבית הכנסת לחיים טובים.

נטילת הלוואה ברבית לצורך השבת

צא ולמד על גדל חיוב ההכנות לשבת וחשיבות מצות ענג שבת, עד שהתירו ללוות ברבית דרבנן לצורך מצוה יקרה זו (לית חן סימן א), אף שבדרך כלל יש להמנע מללוות אפילו הלוואות סתם המותרות מעיקר הדיו, כידוע.

צריך לדעת שמצות ענג שבת דנה כהנחת תפילין, שכל ששםשתדלים לקנות תפילין בהדור רב, כן יש להשתדל לקנות לשבת מאכלים משבחים וטעימים במיוחד, לקיים מצות ענג שבת, ולכן התירו רבית דרבנן כמו רבית מאחרת או רבית דברים, או רבית דרך משא ומתן, כי חכמים אמרו שסאסור ללוות באופנים אלו והם התירו לצורך ענג שבת, ואפילו שנהנה בעצמו מהענג שבת אין בעיה, ומרן זיע"א (ביע אומר חלק ו עמוד שכו) דמה את זה למחלקת אבא שאול ורבנן (יבמות לט), אם מצות יבום קודמת לחליצה או להפך, שאם כן לשיניהם יחד גם למצות יבום וגם לצורך עצמו, לכלי עלמא מתר לקיים מצות יבום, וכן בענג שבת-קדש, אם כן לקיים מצות ענג שבת וגם להנאת עצמו יצא ידי חובת המצוה, כי אחרי הכל חשב על כבוד השבת, ואם כן, שיענג שבת זוהי מצוה כהנחת תפילין ומצות יבום, מובן למה התירו ללוות לכה ברבית דרבנן.